

Asia: OM 9/021/2016

Tuomioistuinviraston perustaminen

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko vai vastustatteko tuomioistuinviraston perustamista?

Kannatan

Mikä on yleinen arvionne toimikunnan ehdotuksesta?

Tuomarivalintalautakunta antaa lausunnon siltä osin kuin ehdotus koskee tuomarivalintalautakunnan toimintaa.

Tuomarivalintalautakunta pitää tuomioistuinviraston perustamista lähtökohtaisesti kannatettavana. Ehdotetut säännökset ovat kuitenkin varsin yleisluonteisia, joten viraston kehittämis- ja tukipalvelujen vaikuttavuutta on vaikea arvioida.

Miten arvioitte tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotettuja tehtäviä?

Tuomarivalintalautakunnan kannalta keskeisimmät tuomioistuinviraston tehtävät liittyvät tuomareiden nimittämisasioiden valmistelun keskittämiseen, mikä on lautakunnan näkemyksen mukaan kannatettavaa. Ehdotukset eivät vaikuta nimitysmenettelyyn ylimmissä tuomioistuimissa.

Nykyisiin nimittämisasioiden valmistelukäytäntöihin liittyy käytännöllisiä epäkohtia. Valmistelun eri vaiheet työllistävät liaksi tuomioistujia ja hidastavat nimitysmenettelyn kokonaiskestoja. Keskittämällä voidaan vähentää nimittämismenettelyyn käytettävää aikaa ja päällekkäistä työtä. Tämä mahdollistaa myös nimitysmenettelyn laadun parantamisen, koska tuomioistuimet voisivat keskittyä lausunnoissaan hakijoiden ansioiden arviointiin.

Tuomareiden hakumenettelyä tulee yhdenmukaistaa ehdotetulla tavalla. Avoimena olevista viroista tulisi ilmoittaa kootusti samoja tiedonvälityskanavia käyttäen. Hakuilmoitusten yhtenäisellä valtakunnallisella julkaisemisella taataan, että mahdollisimman moni edellytykset täyttävä henkilö saa tiedon haettavana olevasta virasta ja voi sitä hakea. Tähän tavoitteeseen nähden on perusteltua, että tuomioistuinvirasto huolehtisi kootusti hakuilmoitusten julkaisemisesta ja ulkoasusta kyseisen tuomioistuimen ohjeistuksen mukaisesti. Hakuilmoitusten konkreettinen sisältö on kuitenkin jätettävä asianosaisen tuomioistuimen päätettäväksi. Tuomioistuimilla on parhaat edellytykset arvioida kunkin avoimena olevan viran menestykselliseen hoitamiseen liittyviä painotuksia.

Toimikunnan ehdotus siitä, että lyhyiden viransijaisuuksien täyttäminen jää tuomioistuinten itsensä huolehdittavaksi, on käytännön syistä perusteltu. Sijaisuudet saattavat tulla päätettäväksi hyvinkin nopealla aikataululla, eikä keskittämällä ole saavutettavissa erityistä hyötyä.

Vastuu ansioyhteenvetojen laatimisesta tulee siirtää ehdotuksen mukaisesti tuomioistuinvirastolle. Nykyinen käytäntö, jossa hakuasiakirjoja siirrellään ansioyhteenvetojen laatimiseksi virastosta toiseen ja palvelusajat lasketaan kussakin virastossa tai hovioikeuspiirissä erikseen, on vanhanaikainen ja työläs. Laskenta toistuu useissa virastoissa, kun samat hakijat hakevat eri virastoissa vapautuvia virkoja ja virkasuhteita. Sähköisen arkistoinnin avulla laskelmat ja yhteenvedot olisivat monipuolisesti käytettävissä muissakin tilanteissa, esimerkiksi viransijaisuuksista päätettäessä.

Hakumenettelyn keskittämällä taataan menettelyn yhdenmukaisuus sekä viranhakijoiden oikeusturva aikaisempaa paremmin. Samalla tuomareiden nimittämismenettely nopeutuisi merkittävästi, kun tuomarivalintalautakunta saisi hakuasiakirjat ja ansioyhdistelmät suoraan keskusvirastosta. Nykyisin menettelyn kokonaiskesto ylittää usein puolen vuoden, mikä on ongelmallista sekä hakijoiden että virantäyttöä odottavien tuomioistuinten toiminnan kannalta. Pitkittänyt hakumenettely voi johtaa hakemusten peruuttamiseen hakijan tultua menettelyn aikana valituksi toisiin tehtäviin, mikä teettää lisätyötä tuomioistuimissa ja lautakunnassa.

Toimikunnan tuli ehdotuksessaan selvittää tuomarivalintalautakunnan organisoimista osaksi tuomioistuinvirastoa. Ehdotuksen mukaan tuomioistuinvirasto huolehtii edellä mainituista tuomareiden hakumenettelyyn liittyvistä avustavista tehtävistä tuomarivalintalautakunnan ohjeiden mukaisesti. Ehdotuksen perusteluissa todetaan lisäksi (s. 57), että lautakunta voisi hyödyntää viraston palveluja, kuten toimitiloja ja sihteerityövoimaa.

Ehdotuksessa ei ole nimenomaisesti otettu kantaa siihen, muuttuuko tuomarivalintalautakunnan asema jollakin tavalla uudessa rakenteessa. Tuomarivalintalautakunta korostaa sitä, että lautakunta on viranomainen, joka toimii oikeusministeriön hallinnonalalla, mutta on siitä toiminnassaan riippumaton. Lautakunta laatii ja hyväksyy itse oman työjärjestyksensä. Valtioneuvosto nimittää tuomarivalintalautakunnan viideksi vuodeksi kerrallaan, ja lautakunta valitsee itse henkilöstönsä. Lautakunnan tehtävänä nimitysjärjestelmässä on varmistaa, että

tuomioistuimien riippumattomuuden takaava asiantuntemus on keskeinen peruste tuomareita nimitettäessä.

Tuomarivalintalautakunnan tulee jatkossakin säilyttää itsenäinen asemansa. Sijoittamalla tuomarivalintalautakunnan kanslia tuomioistuinviraston yhteyteen voidaan kuitenkin saavuttaa hallinnollisen työn säästöä ja saada tukea lautakuntaa avustaviin tehtäviin, kuten tietojärjestelmiin, palvelussuhdeasioihin ja taloushallintoon liittyvissä asioissa. Ottaen huomioon lautakunnan vähäisen henkilöstön ja siitä seuraavan haavoittuvuuden voi lisäksi syntyä tarpeita saada väliaikaisesti apua myös sihteerityövoimaan. Tällä ei kuitenkaan tulisi puuttua lautakunnan itsenäiseen asemaan tuomareiden valintamenettelyssä.

Tuomarivalintalautakunta esittää harkittavaksi, tulisiko tuomioistuinlakiin lisätä säännös, jonka mukaan tuomioistuinviraston tulee tarjota viraston tukipalveluja myös tuomarivalintalautakunnan käyttöön.

Pidätkö toimikunnan arviota tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä oikeana ja riittävänä?

Nimitysasioiden valmistelun keskittäminen tuomioistuinvirastolle edellyttää riittävät henkilöstöresurssit ja sähköisten menetelmien nopeaa kehittämistä. Tuomarivalintalautakunta ei muutoin ota kantaa tuomioistuinviraston esitetyn henkilöstömäärän riittävyyteen.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanosta ja nimeämismenettelystä?

Toimikunnassa on käsitelty erilaisia vaihtoehtoja johtokunnan kokoonpanosta ja jäsenten nimeämismenettelystä. Tuomarivalintalautakunta toteaa tämän johdosta ainoastaan sen, ettei ole perusteltua antaa johtokunnan jäsenten nimeämiseen liittyviä tehtäviä tuomareiden nimittämismenettelyyn erikoistuneelle tuomarivalintalautakunnalle. Tätä ei ole esitetty toimikunnan ehdotuksessakaan.

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohdajan välisestä toimivallanjaosta?

Tuomarivalintalautakunta ei ota kantaa viraston sisäiseen toimivallanjakoon.

Mikä on kantanne toimikunnan esittämään viraston sijaintipaikkaan ja sijaintipaikan valinnassa huomioon otettaviin seikkoihin?

Ehdotuksen mukaan tuomarivalintalautakunta voi hyödyntää viraston tukipalveluiden lisäksi myös toimitiloja. Lautakunta tarvitsee kokoustilojen lisäksi vähäiset tilat henkilöstölleen sekä riittävät arkistotilat. Tuomarivalintalautakunnan päivittäisen toiminnan kannalta lautakunnan kanslian sijaintipaikalla ei ole suurta merkitystä.

Tuomarivalintalautakunta kokoontuu noin kerran kuukaudessa. Lautakunnan nykyisestä kokoonpanosta noin puolet tulevat pääkaupunkiseudulta ja puolet sen ulkopuolelta. Koska puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat korkeimpien oikeuksien jäseniä, tuomarivalintalautakunta toteaa, että kokoukset on tarkoituksenmukaista tulevaisuudessakin järjestää Helsingissä siitä riippumatta, missä mahdollisesti perustettava tuomioistuinvirasto sijaitsee.

Muuta huomioitavaa?

Lausunnon käsittelyyn osallistuneet jäsenet: oikeusneuvos Marjut Jokela, hovioikeuden presidentti Tapani Vasama, hallinto-oikeuden ylituomari Veijo Tarukannel, laamanni Daniel Allén, hovioikeudenlaamanni Asko Nurmi, käräjätuomari Hanna Paronen, hallinto-oikeustuomari Hannamaija Falck, vakuutus-oikeuden laamanni Rauli Rauankoski, asianajaja Riitta Leppiniemi, valtiosyyttäjä Leena Metsäpelto sekä professori Tuula Linna. Lisäksi lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet oikeusneuvos Outi Suviranta ja sihteeri Tuuli Vänskä.

Vänskä Tuuli

Tuomarivalintalautakunta - kts. kohta Muuta huomioitavaa.